

Лісова О.О.

*спеціаліст юридичного відділу секретаріату
Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*

ДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕРМІНІВ ПІДПОРЯДКОВАНІСТЬ ТА ПІДЛЕГЛІСТЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі функціонування правової системи України одним зі спеціальних методів адміністративного права є метод субординації. Зміст даного методу визначається у теоретичних розробках науковців як спосіб організації діяльності органів виконавчої влади, що полягає у виникненні між відповідними суб'єктами відносин підпорядкування. Ними є відносини вертикального типу, що спираються на правовий порядок та службову дисципліну. Метод субординації формує централізоване, імперативне регулювання, яке зверху до низу здійснюється на імперативно-владних засадах. А статус та правове становище суб'єктів правовідносин, що виникають в такому випадку, характеризуються субординацією, тобто підпорядкованістю. Особливістю цього методу є наявність повного контролю з боку керівника дій підпорядкованих йому осіб. Механізм дії відносин підпорядкування або ж субординації полягає у прийнятті керуючими суб'єктами обов'язкових для виконання рішень, виконанні цих рішень підпорядкованими суб'єктами, а також у контролі та стимулюванні їх виконання. Субординаційні відносини забезпечують стабільність, ефективність та ритмічність у діяльності відповідних суб'єктів.

У даному дослідженні здійснюється аналіз термінів субординація, підпорядкованість та підлеглість, розглядається нормативне закріплення доцільність їх тлумачення, а також виправданість і коректність їх застосування.

Аналіз нормативно-правових актів у сфері державного управління дозволяє зробити висновок про те, що ці терміни вживаються і як рівнозначні, і як відмінні поняття, але без зазначення змісту відмінностей. Зокрема, у Закону України «Про державну службу» та Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування» обидва терміни стосуються фізичної особи, але різниці у їх змісті законодавцем не визначено. Також варто відмітити, що термін «підлеглість» використовується не тільки для позначення відносин підпорядкування між суб'єктами, а й на відображення належності того чи іншого питання, відомостей, правового акта, судової справи та інших документів до розгляду, затвердження, виконання чи прийняття певним органом державної влади, установою, організацією, підрозділом чи посадовою особою. Прикладом такого використання є, зокрема, стаття 6 Закону України «Про боротьбу з корупцією» та частина 3 статті 10 Закону України «Про службу безпеки». У Законі України «Про дисциплінарний статут Збройних Сил України» термін «підлеглий» використовується виключно щодо окремих військовослужбовців, а вже до військових формувань вжитий термін «підпорядкованість». Це може

розглядатися як спроба вказати на належність розмежування термінів підлеглість та підпорядкування в залежності від підпорядкованого суб'єкта.

Визначити відмінність чи тотожність цих термінів може дозволити дослідження їх у лінгвістичних та юридичних словниках.

Термін субординація початково походить від латинського «subordinatio», яке містить в собі слово «ordino» – керую, призначаю та частку «sub» – під [1, с. 643]. Англійському терміну «subordination» в українській мові надається таке тлумачення: «система суворого підпорядкування олодших за чином старшим, що ґрунтується на правилах службової дисципліни» [2, с. 413]. Як в українському, так і в російському перекладі в словниках, в основному, подається два варіанти: «підпорядкування, підлеглість» [3, с. 520], «подчиненность, субординация» [4]. Варто зазначити, що слово «підлеглість» у даних джерелах навіть не фігурує одним із синонімів. Лише при перекладі прикметника – «subordinate» – подано ряд: «залежний, підпорядкований, підлеглий».

Не тільки в таких виданнях як «Адміністративне право України: законодавчі визначення» [5] чи «Словник законодавчих і нормативних термінів» [6], але й у «Великому енциклопедичному юридичному словнику» [7], не подано тлумачення жодного з трьох термінів. Дотепер такого визначення не містить і жоден нормативно-правовий акт. Лише в поодиноких словниках юридичної термінології можна знайти їх переклад чи тлумачення. Так, в «Російсько-англійсько-українському словнику юридичних термінів» термін субординація визначений як «підпорядкованість (залежність)» [8, с. 381], а в «Сучасному українсько-англійському юридичному словнику – виключно як підпорядкування [9, с. 293].

Для більш різностороннього огляду питання звернемося до науки адміністративного права України та розглянемо, зокрема, академічні видання за редакцією В.Б Авер'янова та В.К. Колпакова. Кожен з цих авторів має свій варіант використання термінів на позначення стану субординації. Якщо В.К. Колпаков притримується логічного застосування поруч із терміном «субординація» терміну «підпорядкування» [10], то Авер'янов вживає терміни «співпідпорядкованість» і «підлеглість» [11].

З викладеного можна зробити висновки, що вчені та законодавець поки що не дійшли до остаточного висновку щодо тлумачення та теоретичного використання цих термінів, що породжує також і проблемність у їх практичному використанні.

З нашої точки зору, в межах застосування та дії методу субординації правильним є використання на ряду з транслітерованим іншомовним «субординація» українського повноцінного аналога – «підпорядкування».

Для спрощення термінологічної бази та уникнення непорозумінь між законодавцем та суб'єктами, на яких поширюють дію відповідні нормативно-правові акти, варто замінити термін «підлеглість» терміном «підпорядкування». Якщо підлеглість за тлумаченням словників передбачає виключно залежність, то метод субординації ставить перед службовцями необхідність виконання ними імперативно-владних наказів та розпоряджень, відповідно, акцентується, що вони підкорюються владі повноважних осіб і є

підвладними їм. Тобто методом субординації вказується на наявність відносин повного підпорядкування, яке, в свою чергу, включає в себе не тільки необхідність виконання наказів та розпоряджень, а й підзвітність, підконтрольність, перебування під дією внутрішнього порядку та встановлених ним правил відповідним суб'єктом – не залежно від того, є цей суб'єкт індивідуальним або колективним органом, фізичною чи юридичною особою. Загалом же, повне підпорядкування є одним з видів підвладності. Що ж до «підлеглості» – цей термін відображає не весь спектр наявних у відносинах підпорядкування аспектів.

Оскільки термін підпорядкування в якісному аспекті абсолютно повно відображає вкладений у відносини субординації зміст, відмежування термінів підпорядкованості та підлеглості на юридичному рівні не здійснено, а на лінгвістичному воно полягає у їх синонімічності, – доцільним є вилучення терміну «підлеглість» з використання у юриспруденції. Це дасть можливість уникнути різного тлумачення змісту законодавчих норм та унеможливить здійснення хибного розрізнення чи при рівняння статусу певного кола суб'єктів.

Отже, підводячи підсумки проведеного дослідження, варто зазначити, що на існуючому в Україні етапі реформації сфери адміністративного права до системи нормативно-правових актів адміністративного права України має бути внесений єдиний в межах всієї системи термін на позначення стану та відносин субординації, а також його законодавче тлумачення. Варто відзначити доцільність затвердження таким терміном слова підпорядкування як єдиного прямого синоніма до терміну субординація, що повноцінно розкриває всі притаманні відповідним правовим відносинам ознаки. Також необхідно вилучити термін підлеглість з його застосування у нормативно-правових актах я такого, що, не діставши оригінального законодавчо-правового тлумачення, у лінгвістичному тлумаченні не співпадає з вкладеним у нього законодавчою теорією та практикою змісту і, фактично, є синонімом підпорядкування. Внесення зазначених змін стане черговим кроком до створення підґрунтя для побудови більш досконалої та тривкої системи адміністративно-правових відносин.

Список використаних джерел:

1. Словник іншомовних слів // За ред. О.С. Мельничука. 1-е вид. – К.: «Українська Радянська Енциклопедія», 1974. – 776 с.
2. Сліпушко О.М. Тлумачний словник чужомовних слів в українській мові. Правопис. Граматика. – К.: Криниця, 2000. – 512 с.
3. Англо-російський словник // М.Л. Подвезько, М.І. Балла. – К.: «Радянська школа», 1974. – 663 с.
4. Англо-русский словарь // Составитель В.К. Мюллер. 11-е издание. – М.: «Советская энциклопедия», 1965. – 912 с.
5. Адміністративне право в Україні: законодавчі визначення: довідник // Інститут права ім. В. Сташиса Класичного приватного у-ту // Р.А. Калюжний, С.В. Петков. – Зап.: КПУ, 2009. – 220 с.
6. Словник законодавчих і нормативних термінів.

7. Великий енциклопедичний юридичний словник // НАН України Інститут держави і права ім. В.М. Корецького // Ю.С. Шемчушенко. – К.: Юридична думка, 2007. – 992 с.

8. Російсько-англійсько-український словник юридичних термінів

9. Сучасний українсько-англійський юридичний словник // І.І. Борисенко, В.В. Саєнко, Н.М. Конончук, Т.І. Конончук. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 632 с.

10. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У 2-х томах.: Т. 1. Загальна частина // За ред. В.К. Колпакова. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – Т. 1. – 736 с.

11. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник: У 2-х томах.: Т. 1. Загальна частина // За ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Юридична думка, 2004. – 584 с.

Шершень Н.В.

учениця,

Донецька загальноосвітня школа № 104

ПОСТДЕРИВАТИВНІ ДОКАЗИ ЯК ЗАСІБ ОТРИМАННЯ ДОСТОВІРНИХ ПОКАЗАНЬ ВІД НЕЗАЦІКАВЛЕНОЇ ОСОБИ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ПРО ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Питання юридичного доказування було і залишається предметом особливої уваги дослідників протягом всього періоду розвитку вітчизняної процесуальної науки. Кожний доказ виконує специфічну роль у процесі встановлення істини у справі, не дивлячись на те, що вони мають різну форму та спосіб отримання. Одним із видів класифікації доказів, яка привернула нашу увагу, є поділ доказів на первинні (первісні) та похідні. Перші прямо і безпосередньо вказують на наявність чи відсутність проміжного носія доказової інформації, а другі лише опосередковано.

Первісні докази – це докази, отримані із першоджерел (показання свідка-очевидця, оригінал документа). Похідні докази – це докази, які отримані «з других рук» (свідок дав показання з чужих слів, відомості отримані з копії документа, відомості отримані за допомогою фотозйомки) [1, с. 156]. Однак віднесення доказів до похідних не означає, що вони не можуть привести до достовірних висновків, у зв'язку з цим вони не повинні розглядатися як «другий сорт» у порівнянні з первісними. «У ряді випадків вони набувають ключового значення, зокрема якщо втрачено первісний доказ» [2, с. 74], все це говорить про їх цінність. Використання похідного доказу виправдано у наступних випадках:

- коли значимість такого доказу надає додаткову і єдину можливість суду встановити істотні обставини для провадження, а також коли без наявності такого доказу неможливо довести необхідну обставину для провадження;

- якщо використання такого доказу є виправданим у ситуації відсутності первинних доказів або їх сумнівності;

- коли первинний доказ втрачено або його неможливо отримати;